

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АГРОСФЕРИ ТА ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ У КОНТЕКСТІ ЇХ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ТА ВЗАЄМОЗАЛЕЖНОСТІ

Головною ознакою сучасного стану національної економіки є динамізм ринкових процесів на всіх рівнях виробництва та розподілу товарів і послуг. Необхідність адаптації до швидкоплинного оточуючого середовища та запобігання можливих кризових явищ змушують підприємства не тільки максимально підвищувати ефективність використання власного виробничого потенціалу, але і залучати до співпраці інших суб'єктів ринку для одержання синергетичного ефекту шляхом активізації ділової активності, комбінації взаємодоповнюючих функцій, об'єднання ресурсів з метою боротьби з конкуренцією та підвищення ліквідності товарів та послуг.

Оцінка стану та організаційно-економічних зв'язків харчових підприємств та підприємств агробізнесу переконує в тому, що у цій сфері є значні резерви і можливості для розвитку на основі взаємного узгодження господарських цілей, ресурсів та можливостей.

Питання співпраці підприємств різних галузей є предметом дослідження багатьох вітчизняних і закордонних вчених, зокрема: Палита Є.М., Войнаренко М.П., Кизим Н.А., Мельник Д.С., Наумова О.Б., Соколенко С. І., Соловйова І.О., Чижикова Г.Д., Чухрай Н.І., Шевцової Г.З., Маршала Л., Портера М., О'Шонессі Дж., та інших. Однак питання взаємовпливу та взаємоузгодженості розвитку підприємств аграрної сфери та харчової промисловості потребують в умовах експансії українського ринку імпортними товарами харчування особливо пильної уваги та вирішення питань підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції.

Метою статті є дослідження тенденцій розвитку підприємств агросфери та харчової промисловості у контексті їх взаємозв'язку та взаємозалежності.

Оскільки основним фактором, що визначає конкурентоспроможність будь-якого бізнесу, є використання абсолютних економічних переваг, які надає місце розташування виробничих ресурсів, то очевидним є пояснення більш тісних зв'язків з видів економічної діяльності із тим сектором, який є домінуючим на певній території.

Херсонська область є аграрно-орієнтованим регіоном. Виробництво сільськогосподарської продукції є основною, але не єдиною ланкою у ланцюгу забезпечення функціонування ринку сільгосппродукції. Найбільш вагомими контрагентами сільгоспвиробників у процесі виробництва та збуту продукції виступають підприємства, що виробляють добрива, сільськогосподарську техніку, забезпечують своєчасне транспортування матеріальних потоків, реалізують продукцію у сфері роздрібною та оптовою торгівлі, а також використовують аграрну продукцію як сировину для виробництва харчових продуктів.

За попередніми розрахунками, у 2012 р. загальне виробництво продукції сільського господарства порівняно з 2011р. скоротилося на 16,8%, у тому числі в сільськогосподарських підприємствах – на 32,1%, у господарствах населення – на 2,6% [1].

Харчова промисловість одна з небагатьох галузей, яка продемонструвала впевнене зростання індексів виробництва у 2012 році (118,3%). Збільшено обсяги випуску продукції на підприємствах з виробництва олії та тваринних жирів (на 31,6%), молочних продуктів та морозива (на 12,0%), напоїв (на 9,8%), продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, крохмалю та крохмальних продуктів (на 8,6%), готових кормів для тварин (на 1,9%). Водночас, зменшено випуск продукції на підприємствах з перероблення та консервування овочів та фруктів (на 9,8%), з виробництва інших харчових продуктів (на 4,5%), м'яса та м'ясних продуктів (на 2,7%) [1, 2].

За рік в цілому продукти харчування та безалкогольні напої в Херсонській області подешевшали на 3%. Найбільше (на 26,6%) знизилась в ціні овочі, а саме цибуля ріпчаста – у 5,8 рази, морква – на 30,3%, картопля – на 18,9% та буряк – на 18,7%; водночас з цим на 24,5% подорожчала капуста білокачанна. На 18,8–6,5% подешевшали молоко, цукор, яйця, рис, масло, сметана, сир і м'який сир. Ціни на продукти переробки зернових знизилась на 5,7%, а саме на крупи гречані – на 18%, на пшоно – на 10,2%, на крупи манні – на 3,7% та на крупи перлові, ячні – на 0,9%; при цьому борошно пшеничне подорожчало на 3,5%. Водночас з цим на 9,5–0,2% подорожчали сало, безалкогольні напої, м'ясо птиці, риба та продукти з риби, хліб, макаронні вироби, свинина, яловичина, кисломолочна продукція та олія соняшникова [1, 2].

На перший погляд, виглядають розбалансованими тенденції зниження виробництва сільськогосподарської продукції та зростання індексів виробництва у харчовій промисловості, проте це пояснюється фактором ціни. Так, якщо ціни на молоко знизились, то для сільського господарства це означає зниження виробництва продукції, а для підприємств харчової промисловості - придбати у більшій кількості більш дешеву сировину та виробити відповідно більше молочної продукції. Деякі іншими обставинами можна пояснити тенденцію зниження виробництва деяких видів харчової продукції при зниженні цін на сировину. Так, зменшення випуску продукції на підприємствах з перероблення та консервування овочів та фруктів при одночасному зменшенні цін на овочі можна пояснити зниженням якості сировини, що змусило виробників відмовитися від її закупівлі з огляду на зростання додаткових витрат при її переробці та можливого зниження попиту на готову продукцію.

Дані табл. 1 доводять, що в Херсонській області існують більш тісні зв'язки з підприємствами споріднених видів економічної діяльності, що пояснюється більш розвиненою системою агросфери. Тобто традиційна аграрна спрямованість розвитку регіону в значній мірі впливає на розвиток інших сфер діяльності регіону.

Таблиця 1

Значення коефіцієнта парної кореляції взаємозалежності економічних показників по видах економічної діяльності з економічними показниками підприємств сільського господарства по Україні та по Херсонській області

Види економічної діяльності	R, коефіцієнт парної кореляції	
	по Україні	по Херсонській області
Промисловість добувна	0,133	0,342
Хімічна та нафтохімічна промисловість	0,201	0,473
Торгівля, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	0,528	0,718
Діяльність транспорту та зв'язку	0,567	0,747
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	0,512	0,759

Аналіз таблиці 1 доводить, що саме ті види економічної діяльності, які дотичні у своїй діяльності до сільськогосподарської продукції у Херсонській області мають більш тісні зв'язки із аграрною сферою, ніж у середньому по Україні. Так, найбільші коефіцієнти кореляції по Херсонській області спостерігаються між економічними показниками сільськогосподарських підприємств та підприємствами торгівлі, ремонту автомобілів, транспорту та зв'язку, виробництва харчових продуктів. Відповідні коефіцієнти кореляції 0,718; 0,747 та 0,759 свідчать про тісну пряму залежність зазначених показників. В той же час аналіз зв'язку тих же показників в середньому по Україні свідчить, що його тіснота характеризується як середня (відповідні коефіцієнти кореляції – 5,28; 5,67; 5,12). З усіх видів економічної діяльності виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів є найбільш чутливим до змін на ринку сільгосппродукції.

На аграрних територіях існують більш тісні зв'язки між виробниками харчової продукції та сировини для неї. В той же час встановлено, що на цей взаємозв'язок суттєво впливають такі ринкові фактори, як: ціна на сировину, якість сировини, попит на продукцію харчових підприємств. Тому розвиток підприємств агросфери та харчової промисловості необхідно досліджувати у контексті ресурсної та результативної залежності.

Література

1. Про соціально-економічне становище Херсонської області за січень-березень 2013 року / Головне управління статистики у Херсонській області. – 56 с.
2. Про соціально-економічне становище Херсонської області за 2012 рік / Головне управління статистики у Херсонській області. – 59 с.